

Mrs. Livingstone, I presume?

Jeg er ikke enig i at mitt blikk på Katy Perry er seksualisert og låser henne i en snever rolle definert ut fra menns ønsker.

TEKST

Peder Kjøs

PUBLISERT 7. januar 2014

FØR JANE: Det er møtet med Jane som gjør Tarzan til en mann. På samme måte er Katy en slags dronning i et rike der noe mangler, men som hun foreløpig ikke savner, ifølge Peder Kjøs.

Foto: Flickr.com

DEBATT: UNGDOM, SEX OG POPULÆRKULTUR

Katy Perry fremstår som et positivt forbilde for unge jenter i videoen «Roar», ikke fordi hun ikke er seksualisert, men fordi hun ikke lenger bare er sukkersøt, skrev Anne Gjelsvik i desemberutgaven av Psykologtidsskriftet. Det perspektivet mangler i innlegget til Peder Kjøs i oktobernummeret, mener hun.

Anne Gjelsvik og jeg nærmer oss tenåringstidens jungel litt fra hver vår kant, men det er ikke mye om å gjøre at vi møtes. Sammenligningen mellom Katy Perry og Tarzan viser hvor vi er forskjellige.

For hvem er egentlig Tarzan? Han er Apenes Konge. Det er jo flott, men han kan ikke være fornøyd med det. Drivkraften i historien er at han ikke hører helt hjemme i kongeriket sitt. Han kan ikke bli en fullstendig mann i jungelen, for han mangler en passende dronning. Hun må komme utenfra. Før Tarzan møter Jane, er han en guttunge som ikke har stort bedre ting å ta seg til enn å klatre i trær. Det er møtet med Jane som gjør ham til en mann. På samme måte er Katy en slags dronning i et rike der noe mangler, men som hun foreløpig ikke savner. Hun er omgitt av dyr, men er likevel i en dypere forstand alene. Og det er greit nå, men ikke på sikt. På sikt er målet tilknytning, å bli et komplett Jeg gjennom et møte med et Du.

Sterkest alene?

Jeg er helt innforstått med at mitt perspektiv har utgangspunkt i det vanlige, heterofile livsdramaet, der poenget er å møte noen å føre slekten videre med. Selvfølgelig kan og bør listen over mulige varianter av dette dramaet utvides til å omfatte også homofile forhold og helt andre relasjoner enn de seksuelle. Den utviklingen som «Roar» viser begynnelsen på, kunne ha vært komplettert ved at også Katy møtte sin Jane. Hun er ikke den hun er, i kraft av sin posisjon i forhold til en *mann*, men til en *partner*. Jeg er uenig i at det er et godt alternativ eller et mål å være «sterk» alene. Målet er tilknytning på en god måte, ikke ensomhetens autonomi og selvtilstrekkelighet. Videre utvikling til voksen forutsetter et møte med en annen, at man avgir noe av sin autonomi og innser at man er avhengig av en som også er avhengig av en selv.

«Jenter bør, som i Perrys jungel,
slippe å forholde seg til
forventninger som passer til
voksne kvinner»

Jeg tror dessverre at noe av forskjellen på Gjelsviks og min lesning av «Roar» skyldes at vi er av hvert vårt kjønn. Kvinner har god grunn til å oppleve relasjoner til menn som farlige og potensielt undertrykkende, som trusler mot nettopp selvråderetten, heller enn som overveiende positive muligheter til selvrealisering som relasjonelle vesener. Likevel mener jeg det er et blindspor å løse dilemmaet ved å oppvurdere ensomhet til «styrke». Å forholde seg til relasjoner som et universelt mål trenger ikke å være det samme som å være mannen til behag på tvers av egne behov og egen integritet. For min egen datters del (og ikke minst min kones) mener jeg at vi må jobbe for en likestilling som gjør det like trygt og like utviklende for begge kjønn å leve i parforhold. Variert framstilling av mulige kjønnsroller er en del av et slikt prosjekt, og der mener jeg altså at Katy Perry bidrar positivt. Og det virker det altså som om Gjelsvik og jeg er enige om, selv om vi har forskjellig oppfatning om hva Perry egentlig sier.

De unge jentene som er Katy Perrys primære publikum, konsumerer videoen på sin måte og tar nok til seg budskap på både det bevisste og det ubevisste planet. På det bevisste planet oppfatter de hennes framtoning som et ideal de vil kopiere.

Å ville se ut som Katy Perry er en helt adekvat (pre)pubertal måte å identifisere seg på gjennom overflatelighet. På dette stadiet er å *se ut som* veldig nært det samme som å *være som*. Dette er en lek med roller og identiteter som inngår i utformingen av den egne identiteten. Dermed blir vi voksne rimelig nok opptatt av hvilke identifikasjonsobjekter barna velger.

Miley provoserer

Som et alternativ til Katy Perrys «Roar» er den nye videoen til Miley Cyrus, «Wrecking Ball», et simpelt forsøk på å kapitalisere på seksuell frigjøring mer enn et bidrag til å styrke den. Cyrus velger en helt annen løsning på tilknytningsdilemmaet enn Perry. Hun går for en kombinasjon av opphøyet utilgjengelighet, farlighet, sårbarhet og seksuell provokasjon. Heller enn å svinge seg i lianer i jungelen slenger hun rundt sittende naken på en sånn jernkule som man river hus med, omgitt av betongvegger som knuses. Og så slikker hun på en slegge og gråter litt. Oppmerksomheten dette vekker kan feiltolkes dit hen at hun har lyktes. Fordi den gir så mye respons, har rollen som «sex-provokatør» alltid vært populær, både blant jenter som blir fortryllet av sin egen forførende kraft, og av menn som liker «provokasjonen» litt for godt. Det er ikke slike roller vi vil at småjentene skal velge. Likevel synes jeg vi skal være litt nennsomme når vi kritiserer Miley Cyrus. Selv om videoen er ganske dum, henger retten til å slikke slegger og svinge naken på rivningskuler nokså tett sammen med kvinners rett til å gå trygt dritings i miniskjørt gjennom Slottsparken midt på natten. Det ligger en viktig form for feminisme i at kvinner skal ha lov til å være pene uten at dette skal legitimere verken ufine tilnærmelser eller moralsk fordømmelse.

Tidsavgrenset autonomi

Jeg synes hovedpoenget med «Roar» er at Katy Perry viser fram et godt balansepunkt mellom steril autonomi og farlig tilknytning. Det vesentlige ved Perrys autonomi er at

den er tidsavgrenset, og dermed unngår en utbredt, men dårlig løsning: å gjøre latensfasen til en varig tilstand, heller enn et trygt, men midlertidig stadium. For det er klart at kvinner kan håndtere seksuelle relasjoner og kompliserte autonomi-dilemmaer – men det kan ikke jenter. Jenter bør, som i Perrys jungel, slippe å forholde seg til forventninger som passer til voksne kvinner.

Jeg er altså ikke enig i at mitt blikk på Perry er «seksualisert» og låser henne i en snever rolle definert ut fra menns ønsker, selv om jeg i bunn og grunn mener at «Roar» handler om overgangen til voksne relasjoner, hvor altså sex inngår. Under det seksuelle ligger behovet for tilknytning. Det seksuelle blir et tilknytningstema i tillegg til andre tilknytningstemaer som trygghet, gjenkjennelse og anerkjennelse. Seksualiteten erstatter ikke disse, men blir et nytt medium for kontakt, et nytt livstema som man ikke kan avvise, og hvor man heller ikke kan klare seg selv (annet enn høyst midlertidig og bare halvt tilfredsstillende). Man blir nødt til å utlevere seg til andre og også ta imot andre i deres utleverthet. Å fornekte både sin egen sårbarhet og andres er ufullstendige løsninger. Det blir som om Tarzan hadde valgt å bli igjen i jungelen med apekompisene sine, si «nei takk, jeg blir her», fortsette å være gutt, Apenes Konge, heller enn å legge ut på den formidable, alt-forandrende reisen det var å bli med Jane til England, bli mann og innta sin rettmessige plass som The Earl of Greystoke.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 51, nummer 1, 2014, side

TEKST

Peder Kjøs, psykolog